

Vergaderjaar 1990–1991

21 155

Wijziging van de regeling van de overdracht van aandelen op naam in naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid

Nr. 6

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 5 november 1990

Alvorens op de in het voorlopig verslag gestelde vragen in te gaan, zou ik enkele inleidende beschouwingen willen geven over het in het wetsvoorstel aan de orde gestelde onderwerp en hetgeen aan de indiening van het voorstel is vooraf gegaan. Het wetsvoorstel is een van de laatste voorstellen die onder het bewind van minister Korthals Altes zijn ingediend, maar deze bewindsman heeft aan de verdere parlementaire behandeling niet kunnen deelnemen, althans niet in die kwaliteit. Deze taak valt thans aan mij toe, hoewel ik niet betrokken ben geweest bij de verwickelingen die zich hebben voorgedaan nadat de Wet van 16 mei 1986, Stb. 275, houdende wijziging van bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van de Faillissementswet in verband met de bestrijding van misbruik van rechtspersonen en de Wet van 19 november 1986, Stb. 584, die de mogelijkheid opende het onderdeel betreffende de aandelenoverdracht van de eerstvermelde wet buiten werking te laten, het Staatsblad hadden bereikt.

Het onderdeel betreffende de aandelenoverdracht is in de Wet van 1986 – de derde misbruikwet – terecht gekomen doordat in de Tweede Kamer met algemene stemmen is aanvaard een amendement van de heren Vermeend, Van der Burg en De Grave (amendement Vermeend). In de Eerste Kamer heeft dit onderdeel van de wet in het bijzonder wat de uitwerking betreft nogal veel kritiek te verduren gehad, reden waarom minister Korthals Altes heeft moeten toezeggen te zullen bevorderen dat het voorshands buiten werking zou blijven, in afwachting van de resultaten van nader advies daarover van de Commissie Vennootschapsrecht. Dat de bewindsman zulks niet van harte heeft gedaan moge blijken uit een passage uit de nota naar aanleiding van het nadere verslag van de vaste Commissie voor Justitie van de Eerste Kamer, waar hij zich laat ontvallen, dat hij zich moeilijk aan de indruk kan onttrekken dat de met betrekking tot de nieuwe regeling van de aandelenoverdracht aangevoerde bezwaren meer zijn te beschouwen als een uitdrukking van «de frappante ergernis die bij sommigen leeft» over het in de Tweede Kamer aanvaarde amendement, dan als werkelijke hinderpalen voor de praktijk van het rechtsleven op dit punt¹. Kennelijk maakte de minister zich toen niet ongerust over de relativiteit van de overdracht. En dat valt te

¹ Eerste Kamer 1985–1986, 16 621, 27e, blz. 5.

begrijpen, immers in veel buitenlandse rechtsstelsels is die relativiteit aanwezig¹.

De langdurige interne discussie over het eerste advies van de Commissie Vennootschapsrecht, het vervolgens aftasten van de kans van slagen van een regeling van een notarieel begeleide overdracht en tenslotte de opstelling van een wetsvoorstel overeenkomstig het, door de gedachten van Prof. Maeijer sterk beïnvloede, tweede advies van de Commissie Vennootschapsrecht hebben een tijdverlies van meer dan drie jaar ten gevolge gehad. Inmiddels is het meer dan vier jaar geleden dat het Staatsblad 1986, 275 werd uitgegeven en het kan thans nog niet met zekerheid worden gezegd dat een regeling van de aandelenoverdracht overeenkomstig de aan het amendement-Vermeend ten grondslag liggende gedachten op korte termijn het Staatsblad zal hebben bereikt. Niettemin betreft het hier een in de beide Kamers van de Staten-Generaal met algemene stemmen aanvaard wetsvoorstel dat ook wat betreft de aandelenoverdracht tenslotte de ongekwalificeerde steun had van de toenmalige bewindsman. Het betrof bovendien een onderwerp, de bestrijding van misbruik van rechtspersonen, waarvan het belang en de urgentie door regering en volksvertegenwoordiging gelijkelijk werd beseft.

Minister Korthals Altes heeft gedaan wat in zijn vermogen lag om nog binnen zijn laatste ambtstermijn dit onderdeel van de door hem krachtig verdedigde misbruikwetgeving afgerond te krijgen. In de Eerste Kamer heeft hij destijds uitgesproken dat wat hem betreft elke als zodanig opvallende poging om te traineren gestraft zou worden met invoering van het buiten de inwerkingtreding gelaten onderdeel van de wet. Dat hij dit dreigement niet heeft willen uitvoeren zal ongetwijfeld samenhangen met de omstandigheid dat de overdracht van aandelen hoe langer hoe meer gebleken is een uitermate gevoelige en weerbarstige materie te zijn, waarover zowel de geleerden als de praktijkjuristen met geestdrift – men zou haast zeggen: een betere zaak waardig – de degens kruisen.

De door het Groningse Instituut voor ondernemingsrecht georganiseerde congressen hebben niet weinig tot de discussie bijgedragen. In het congres van april 1988 heeft prof. Maeijer zijn ideeën kunnen voordragen². Het thans voorliggende wetsvoorstel is onderwerp geweest van een ditmaal door de Leidse Notariële Studentenvereniging belegd symposium op 8 december 1989. Opnieuw hebben belangenorganisaties zich er over uitgesproken en in de juridische pers zijn vele commentaren verschenen. Dit bewijst dat de regeling van de aandelenoverdracht nog steeds de gemoederen sterk bezig houdt³. Dat valt enerzijds toe te juichen omdat daardoor een zekere waarborg wordt geschapen dat de wetgever niet in het abstracte regels geeft zonder voeling te houden met praktijk en theorie. Anderzijds moet er voor worden gewaakt dat dit onderdeel van het vennootschapsrecht als het ware overbelicht wordt en dat er bij de beschouwing daarvan een zekere gezichtsvernaauwing optreedt.

Het is uit het verloop van deze geschiedenis wel duidelijk geworden, dat de wetgever – het betreft hier misbruikwetgeving! – het niet alle betrokkenen naar de zin kan maken en dat het onvermijdelijk is dat een zekere mate van pijn moet worden geleden om de geloofwaardigheid van het vennootschapsrecht, die door de misbruikpraktijken sterk te lijden heeft gehad, te herstellen. Dat zulks uiteindelijk het doel van deze wetgeving is, heeft minister Korthals Altes bij zijn verdediging van de voorstellen herhaaldelijk met kracht naar voren gebracht. Ik zou mij daarbij gaarne willen aansluiten. Tevens zou ik voorzoveel nodig willen aansporen tot het betrachten van nuchterheid en terughoudendheid in de kritiek en vooral tot het beseft dat ook het wetgevende proces eenmaal ten einde moet komen en dat het inmiddels hoog tijd is geworden om dit hoofdstuk van de misbruikwetgeving af te ronden. Met deze aansporing

¹ België, Griekenland, Ierland, Italië, Oostenrijk, Turkije, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland kennen een stelsel waarbij de overdracht eerst tegenover de vennootschap werkt na overschrijving in het aandeelhoudersregister. In de Duitse Bondsrepubliek, Spanje en Portugal treedt de werking tegenover de vennootschap ook pas later in, nadat de vennootschap van de overdracht in kennis is gesteld of daarvan kennis heeft gekregen.

² Prof. mr. J. M. M. Maeijer, Levering en uitgifte van aandelen op naam, blz. 1–17 van de congresbundel «Aandelen», uitgegeven door het Instituut voor ondernemingsrecht van de RUG, Kluwer Deventer 1988.

³ Commentaar NGB in de N.V. 1989, blz. 185–188. Mr. S.E. Eisma, Opnieuw: verkrijging van aandelen op naam, WPNR 1989, blz. 573–579; Prof. mr. W.J. Slagter, Levering van aandelen op naam, de N.V. 1989, blz. 196 e.v.; Prof. mr. J.M.M. Maeijer, NJB 1990, blz. 384; Mr. H.J.M.N. Honée, de N.V. 1990, blz. 93–94, Prof. mr. A.H.M. Santen en mr. J.T. Anema, de N.V. 1990, blz. 175–177; voor een verslag van het Leidse congres, zie WPNR 1990, blz. 409–421; een commentaar van de RCO van 24 april 1990 is toegezonden aan de Vaste Commissie voor Justitie. Een commentaar van de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf van 26 juli 1990 is ter griffie neergelegd.

zou ik deze inleidende overdenkingen willen besluiten. Ik vertrouw dat zij mogen bijdragen tot verheldering en tevens kunnen dienen om duidelijk te maken met welke houding ik dit onderwerp wil benaderen.

Ik komt thans tot de beantwoording van de in het verslag gestelde vragen en gegeven beschouwingen.

De leden van de C.D.A.-fractie vragen om een reactie op het in hun ogen sympathieke voorstel van de Koninklijke Notariële Broederschap, dat er toe strekt als hoofdregel in te voeren een overdracht bij notariële akte. De leden van de fractie van de P.v.d.A. sluiten zich daarbij aan. Zij noemen het voorstel waardevol. De leden van de fractie van D66 spreken een sterke voorkeur uit voor het verplicht stellen van een notariële akte van overdracht.

Ik ben gaarne bereid hier een voorlopige reactie te geven op voorstellen die beogen bij de overdracht van aandelen op naam een notariële akte verplicht te stellen. De door de Koninklijke Notariële Broederschap voorgestelde regeling is te beschouwen als één van de mogelijkheden om de notariële aandelenoverdracht uit te werken, maar zeker niet als de enige. Een dergelijke regeling is bij de voorbereiding van de Wet van 16 mei 1986 herhaaldelijk ter sprake geweest, evenals bij de voorbereiding van het onderhavige wetsvoorstel. In een aantal buitenlandse wetgevingen wordt de notariële overdracht gevonden, maar het is wel gebleken dat er in Nederland over de voor- en nadelen van een dergelijke regeling zeer verschillend wordt gedacht. Zoals blijkt uit de na het uitbrengen van het voorlopige verslag verschenen reacties van het betrokken bedrijfsleven, in het bijzonder de adressen van de R.C.O. en van de Raad voor het Midden- en Kleinbedrijf, ziet men daar overwegende bezwaren tegen een dergelijke regeling, bezwaren die niet opwegen tegen de geringe voordelen. Ik zou het voorhands bij deze opmerkingen willen laten. Zoals uit de inleidende beschouwingen van deze memorie moge blijken, is mijn streven er allereerst op gericht om de aanvaarding van het onderhavige wetsvoorstel door de Staten-Generaal binnen afzienbare tijd te bevorderen, opdat eindelijk de intenties van de wetgever van 1986 worden verwezenlijkt. Een afweging van de verdiensten van het onderhavige wetsvoorstel tegen die van een regeling waarbij de overdracht door een notariële akte wordt bewerkstelligd, een afweging waartoe de opmerkingen van de fracties van het C.D.A., van de P.v.d.A. en van D66 lijken uit te nodigen, is daarom naar mijn mening thans niet aan de orde en zou de aandacht afleiden van de zaak waar het om gaat, de afhandeling van het voorliggende wetsvoorstel. Ik geef er daarom de voorkeur aan mij te concentreren op de behandeling van de op de eigenlijke inhoud van het wetsvoorstel betrekking hebbende opmerkingen van het voorlopig verslag. Aan het slot van deze memorie zal ik dan nog enkele algemene beschouwingen wijden aan de voorstellen van de Broederschap en de daarin aan de orde gestelde problematiek.

De fractie van de P.v.d.A. stelt prijs op een reactie van de regering op het commentaar van mr. S.E. Eisma op het wetsvoorstel, dat is opgenomen in WPNR 1989, blz. 573 e.v. Dat commentaar heeft ook de belangstelling gewekt van de leden van de fractie van de V.V.D., die meer in het bijzonder vragen stelt bij Eisma's stelling dat de eis van registratie een politiek axioma zou zijn geworden dat niet met argumenten kan worden verdedigd. In dit verband kan ook geplaatst worden de twijfel aan het nuttig effect van de voorgestelde regeling voor de misbruikbestrijding, welke blijkt uit de opmerkingen van de fractie van D66.

Bij de behandeling van deze opmerkingen zou ik allereerst willen stilstaan bij de betekenis van het amendement-Vermeend voor de

misbruikbestrijding, hoewel daaraan bij de parlementaire behandeling van de Wet van 16 mei 1986, Stb. 275, in het bijzonder de behandeling in de Eerste Kamer, reeds zeer veel aandacht is gegeven. Het is dan ook niet te vermijden dat veel van hetgeen bij die gelegenheid over tafel is gegaan hier moet worden herhaald. Maar ik ben gaarne bereid, indien men dat van mij vraagt, opnieuw in het krijt te treden voor hetgeen de wetgever van 1986 reeds heeft beslist.

Het amendement-Vermeend vindt zijn oorsprong in het uitgebreide rapport dat de I.S.M.O. in 1985 aan de regering heeft uitgebracht over misbruik en oneigenlijk gebruik op het gebied van belastingen, sociale zekerheid en subsidies (gedrukte stukken 17 050, nr. 36 e.v.) en dat door minister Korthals Altes bij brief van 19 april 1985 aan de Voorzitter van de Tweede Kamer is aangeboden. Een in 1984 uitgebracht rapport van de Werkgroep Rechtspersonen van de I.S.M.O. (17 050, nr. 36, blz. 177) is de aanbeveling te vinden, dat de overdracht van aandelen bij notariële akte dient te geschieden, waarbij aan de notaris de verplichting zou moeten worden opgelegd de overdracht te melden aan het Ministerie van Justitie. Dit gegeven zou dan in het de werkgroep voor ogen staande signaleringssysteem kunnen worden ingebracht. Daardoor wordt zichtbaar – aldus het rapport – welke belangen natuurlijke personen die van misbruik worden verdacht in besloten vennootschappen hebben, een gegeven van grote waarde in de strijd tegen misbruik van rechtspersonen. Bij de behandeling van wetsvoorstel 16 631 is een amendement van die strekking door de heer Vermeend voorgesteld (16 631, nr. 26), dat nog iets verder ging, omdat daarbij tevens een door de Minister van Justitie uit te oefenen preventief toezicht op de aandelenoverdracht werd voorgesteld. Dat amendement is later vervangen door het amendement dat tenslotte in de wet is opgenomen (nrs. 29 en 31), waarbij de melding aan Justitie is vervangen door een plicht tot registratie. Aldus zou de belastingdienst kennis kunnen nemen van de namen van de nieuwe aandeelhouders. Hun signalement zou in de samenwerking met Justitie en de bedrijfsverenigingen aanleiding kunnen geven tot scherpere controle en zonodig tot vervroegd onderzoek bij de betrokken besloten vennootschap.

De leden van de fractie van D66 vragen welke garantie bestaat dat de door de registratie van de aktes te verkrijgen gegevens zonder vertraging en zonder evenredig (bedoeld is: onevenredig) hoge kosten ter beschikking kunnen worden gesteld van instanties die zich met de misbruikbestrijding bezig houden. Aangezien het misbruik er veelal in bestaat dat de vennootschappen nalatig blijven ten aanzien van de afdracht van premies en belastingen, zijn de belastingdienst en de bedrijfsverenigingen de eerst in aanmerking komende instanties om dit misbruik te bestrijden. Die bestrijding bestaat er in de eerste plaats in, dat tot misbruik geneigde vennootschappen worden gesignaleerd en dat bij deze vennootschappen de controle op de afdracht van premies en belastingen wordt geïntensiveerd en dat spoedig wordt ingegrepen – zo nodig door de uitlokking van een faillissement – wanneer blijkt dat de schulden niet worden voldaan. Ook kan in een vroeg stadium een onderzoek worden ingesteld om na te gaan of de opgaven van deze vennootschappen aan de hand waarvan de premie- en belastingverplichtingen moeten worden vastgesteld, juist zijn. Het is uiteraard van groot belang dat de beschikbare mogelijkheden tot controle en onderzoek in het bijzonder worden ingezet met betrekking tot de vennootschappen waarvan kan worden verwacht dat zij zich aan hun verplichtingen zullen onttrekken.

De signalering van overdrachten aan potentieel malafide aandeelhouders brengt geen bijzondere kosten met zich mee. Het gaat hier om vergelijking van gegevensbestanden van de bedrijfsverenigingen, de

belastingdienst en Justitie. Dat de uit de registratie te verkrijgen gegevens accuraat en voorvarend ter beschikking komen van de instanties die er mee moeten werken, is een zaak waaraan in het kader van de misbruikbestrijding uiteraard voortdurend aandacht moet worden gegeven. Aangezien het hier betreft activiteit die gericht is op de verbetering van de inning van premies en belastingen, mag worden aangenomen dat de leiding van de desbetreffende instanties haar aandacht daarop gericht houdt. Voor wat betreft het Ministerie van Justitie geef ik gaarne de verzekering dat deze aangelegenheid in het kader van de algemene verantwoordelijkheid voor misbruik- en fraudebestrijding die de bewindslieden van dat Ministerie dragen, de aandacht krijgt en houdt die zij verdient. Ik vertrouw gaarne dat hetzelfde gezegd kan worden voor de bedrijfsverenigingen en de belastingdienst. Hoe groot het effect van de registratie zal zijn voor de misbruikbestrijding kan niet worden voorspeld. Doordat dit deel van misbruikwet buiten werking is gebleven, kon helaas geen ervaring worden opgedaan op dit punt. In de thans ondernomen evaluatie van de werking van de misbruikwetgeving moet dit aspect ervan dan ook buiten beschouwing blijven. Garanties als waarom de leden van de fractie van D66 vragen kunnen in deze situatie dus niet worden gegeven.

De aan het woord zijnde leden vragen voorts of het aannemelijk is dat de instanties iets met die gegevens kunnen doen, nu de aandelenoverdracht toch perfect is en niet ongedaan kan worden gemaakt door enige aktie van die instanties. Zoals uit het voorgaande moge blijken is de verwachting dat de registratie tot verbetering van de misbruikbestrijding kan bijdragen gebaseerd op de veronderstelling dat een spoedige signalering van overdrachten aan vermoedelijk malafide aandeelhouders een verscherpte controle en vroegtijdig onderzoek bij de desbetreffende vennootschappen mogelijk zal maken. De vraag of de overdracht alsnog ongedaan kan worden gemaakt in geval van verdenking van misbruikpraktijken is dus niet zo relevant. Op dit punt is de wettelijke regeling immers anders uitgevallen dan was voorgesteld in het amendement-Vermeend no. 26, dat een preventief toezicht van Justitie op aandelenoverdrachten beoogde in het leven te roepen. Ik neem aan dat de leden van de fractie van D66 met hun vraag niet de bedoeling hebben om deze gedachte tot nieuw leven te wekken.

De leden van de fractie van D66 vragen of niet te verwachten is, dat zij die aandelen willen verwerven en menen iets te vrezen te hebben van de registratie, daaraan kunnen ontsnappen door de aandelen te laten certificeren om vervolgens de certificaten te verwerven. De overdracht van de certificaten kan niet worden nagegaan, zodat hier inderdaad een mogelijkheid tot het ontsnappen aan signalering gegeven is. Of men in de misbruikwereld ook inderdaad van deze gecompliceerde en betrekkelijk kostbare uitweg op enigszins belangrijke schaal gebruik zal gaan maken is niet te voorspellen. Het is in ieder geval niet te hopen dat onder de indruk van de kundige adviezen van juridische raadslieden of andere slimme, juridisch geschoolde adviseurs de misbruikwereld deze vluchtroute algemeen zal gaan gebruiken. Dan zal de wetgever ook hier moeten ingrijpen.

Ik kom weer terug bij het commentaar van mr. Eisma. In de eerste plaats wil ik uitdrukking geven aan mijn erkentelijkheid voor zijn bijdrage aan de discussie, die ook bij een vorige gelegenheid vruchtbaar is gebleken. Dat de wetgever deskundige begeleiding en kritiek uit de rechtspraak ontvangt kan er toe leiden dat het wetgevende produkt in de loop der behandeling nog wordt verbeterd en bruikbaar wordt. Dat kan alleen maar worden toegejuicht. Ik stel voorts met voldoening vast dat de door mr. Eisma gemaakte opmerkingen, voorzover zij een juridische inhoud hebben, als constructief moeten worden gekwalificeerd en geenszins de bedoeling hebben het wetvoorstel als volmaakt ondeug-

delijk af te schilderen, ook al toont de auteur zich niet geestdriftig in zijn algemeen oordeel over het voorstel. Eisma spreekt van het «inmiddels beruchte» amendement-Vermeend. Die kwalificatie zou passen in een commentaar van een vertegenwoordiger van de misbruikwereld, die van de werking van het amendement te vrezen heeft, maar ik wil aannemen dat mr. Eisma doelt op de onvrede die in juridisch Nederland over het amendement is ontstaan. Eisma geeft vervolgens als zijn oordeel, dat het door Maeijer aangedragen en in het wetsvoorstel overgenomen compromis zowel uit een oogpunt van rechtszekerheid als van uit een oogpunt van praktische werkbaarheid in beginsel niet op bezwaren behoeft te stuiten.

Tegen het beginsel dat de verkrijger aandeelhouder wordt door de levering, maar dat aan het aandeel verbonden rechten worden opgeschort totdat de vennootschap behoorlijk op de hoogte is gesteld van de levering, ziet Eisma geen bezwaar. Wel heeft hij enige bezwaren tegen de uitwerking van dit beginsel. Het voornaamste daarvan is, dat onderscheid wordt gemaakt tussen aandeelhoudersrechten die wel worden opgeschort en die niet worden opgeschort. Het voor dat onderscheid gegeven criterium, te weten of er sprake is van rechten tegenover de vennootschap of van rechten die de aandeelhouders onderling uitoefenen, is naar zijn mening niet geschikt om te komen tot een evenwichtige en doelmatige regeling, d.w.z. een regeling die niet onnodig leidt (kan leiden) tot onregelmatigheden die op hun beurt weer (kunnen) leiden tot aantastbaarheid van besluiten of andere rechtshandelingen.

Dezelfde kritiek wordt geleverd in het advies van het Nederlands Genootschap van Bedrijfsjuristen. Naar de mening van het Genootschap is het principiële onjuist bij het rechtsgevolg van het achterwege blijven van erkenning of betekening een onderscheid te maken tussen aandeelhoudersrechten die wel en die niet kunnen worden uitgeoefend. Een dergelijk stelsel zou slechts gerechtvaardigd zijn, indien men een scherp onderscheid zou kunnen maken tussen aandeelhoudersrechten bij de uitoefening waarvan de vennootschap op enigerlei wijze is betrokken en rechten waarvan de uitoefening de vennootschap niet raakt. Dat onderscheid is niet scherp te maken, weshalve het Genootschap er de voorkeur aan geeft dat het verval.

De Commissie Vennootschapsrecht, wier advies bij het opstellen van het wetsvoorstel is gevolgd, is tot het in de kritiek bedoelde onderscheid gekomen op grond van de op zichzelf logische gedachte dat het niet nodig is aandeelhoudersrechten op te schorten in verband met het feit dat de overdracht aan de vennootschap nog onbekend is, indien voor de uitoefening van die rechten de bekendheid van de vennootschap met die overdracht er niet toe doet. Bij nadere overweging ben ik geneigd tot de conclusie dat de aangebrachte rechtsverfijning inderdaad in bepaalde situaties kan leiden tot onregelmatigheden die – om met de woorden van mr. Eisma te spreken – op hun beurt weer kunnen leiden tot aantastbaarheid van besluiten of andere rechtshandelingen.

Het lijkt dus voor de hand te liggen, om het onderscheid te laten vervallen. Zulks te meer omdat – zoals de bedrijfsjuristen terecht opmerken – niet valt in te zien welk redelijk belang van partijen er mee gediend kan zijn, dat zij vooralsnog een verzoek om erkenning van de overdracht of een betekening daarvan aan de vennootschap achterwege laten.

Het laten vervallen van het onderscheid doet de scherpheid van de consequenties van het stelsel beter uitkomen en de daaruit voortvloeiende onzekerheden komen in een helderder licht te staan. De vraag wordt daardoor klemmender, of tegen die onzekerheden remedies in de wet dienen te worden opgenomen. Ik heb er daarom behoefte aan, nog eens uitvoerig bij de consequenties van het stelsel stil te staan, alsmede

bij de vraag of de onzekerheden ervan dienen te worden opgevangen en zo ja, op welke wijze. Het lijkt mij dat aan deze exercitie niet kan worden ontkomen. Immers, al ligt het niet zeer voor de hand dat het zich vaak zal voordoen dat de overdracht niet aanstonds aan de vennootschap ter erkenning wordt aangeboden of aan haar wordt betekend, men kan het bestaan van die situaties zeker niet uitsluiten. Zij kunnen voortvloeien uit onkunde of onachtzaamheid. De vennootschap heeft geen middelen om de nieuwe aandeelhouder te dwingen om hem als aandeelhouder te beschouwen en de wet laat de mogelijkheid toe dat een overdracht gedurende lange tijd alleen zakenrechtelijke werking tegenover de vennootschap heeft. De geldigheid van die overdracht wordt daardoor niet beïnvloed.

Er kunnen zich verschillende situaties voordoen. De eerste is, dat de vennootschap van de overdracht weet, bijvoorbeeld omdat zij heeft meegewerkt aan de toepassing van de blokkeringsregeling die aan de overdracht vooraf is gegaan. Maar het kan ook zijn, dat de vennootschap van de overdracht onkundig is gebleven. Dat kan het geval zijn indien de overdracht onder de vrijstelling van de blokkeringsregeling valt (artikel 195 lid 1 Boek 2 B.W.) of indien afstand is gedaan van de rechten voortvloeiende uit de blokkeringsregeling.

Indien de vennootschap van de overdracht weet, kan het bestuur de oude aandeelhouders niet oproepen tot het bijwonen van een aandeelhoudersvergadering. Evenmin kan zij de nieuwe oproepen, gesteld dat zij hun naam en adres zou kennen, omdat zij geen vergaderrecht aan het aandeel ontlent. Onder omstandigheden kan zulks tot een impasse leiden omdat er geen of onvoldoende aandeelhouders zijn om tot besluitvorming te kunnen komen, bijvoorbeeld voor besluiten waarvoor een quorumeis geldt. Indien de blokkeringsregeling voorschrijft dat de algemene vergadering goedkeuring moet verlenen tot de overdracht van aandelen, dan kan de ontstane impasse de overdracht van aandelen belemmeren. Zou de blokkeringsregeling voorzien in een aanbiedingsregeling, dan doen zich voor de vennootschap verschillende problemen voor in de situatie dat zij van de overdracht weet zonder dat erkenning of betekening heeft plaatsgevonden. Allereerst doet zich dan de vraag voor aan wie de aandelen moeten worden aangeboden, dan wel wie afstand mag doen van de rechten die voortvloeien uit de blokkeringsregeling. De oude aandeelhouder is geen aandeelhouder meer en van de nieuwe aandeelhouder zijn de rechten die voortvloeien uit de blokkeringsregeling opgeschort. In feite kan de aanbiedingsplicht dus niet worden vervuld. Als vervolgens overdracht van aandelen aan een derde plaatsvindt, kan men zich afvragen of de blokkeringsregeling wel juist is toegepast. Daarbij komt dat degene aan wie de aandelen zijn overgedragen doorgaans geen weet zal hebben van de gebrekkige toepassing van de blokkeringsregeling.

Voorts moet worden bedacht dat, als de overdracht niet erkend of betekend is, de *verplichtingen* uit de blokkeringsregeling *niet* worden opgeschort. De nieuwe aandeelhouder zal direct na de levering met die verplichting rekening moet houden: als hij zijn aandelen wil overdragen zal de blokkeringsregeling moeten worden nageleefd. De vennootschap zal ook in dit geval een administratieve taak hebben bij de uitvoering van de blokkeringsregeling, maar zij kan zich daarvan niet behoorlijk kwijten.

Vergelijkbare problemen ontstaan ook bij de toepassing van de geschillenregeling en het recht van enquête (artikelen 335 e.v.) en wellicht ook bij de uitkoopregeling (artikelen 92a en 201a). De rechten uit deze regelingen kunnen niet meer worden uitgeoefend door de oude aandeelhouders die nog wel in het aandeelhoudersregister staan ingeschreven en de rechten van de nieuwe aandeelhouders zijn opgeschort. Hoe kan worden nagegaan of aan de voorwaarden van artikel 336, eerste lid, artikel 346 onder a, 92a of 201a is voldaan om

een actie in te stellen? De toepassing van de regelingen zal ook overigens problematisch zijn wanneer niet kan worden afgegaan op het aandeelhoudersregister. Dat de regelingen niet kunnen worden toegepast kan onder omstandigheden het belang van de vennootschap schaden.

Problemen ontstaan ook bij de toekenning van aandelen bij emissies op grond van een voorkeursrecht. Indien aandeelhouders niet van het voorkeursrecht gebruik kunnen maken, kan dat de opzet van de emissie doorkruisen.

Minstens zo moeilijk ligt het in de situatie dat de vennootschap geheel onkundig is gebleven van de overdracht. Zij kan dan te goeder trouw aandeelhouders voor een algemene vergadering oproepen die geen aandeelhouder meer zijn. Wanneer deze, eventueel op grond van een afspraak met de nieuwe, niet erkende aandeelhouders, de algemene vergadering bezoeken en daar hun rechten uitoefenen, kan achteraf blijken dat een besluit van de vergadering niet geldig is genomen. Rechtsonzekerheid kan ook ontstaan wanneer bij de toepassing van een blokkeringsregeling aandeelhouders zijn betrokken die hun aandeel reeds hadden overgedragen. De blokkeringsregeling is dan niet goed toegepast en de daarop gevolgde aandelenoverdracht nietig. Ook kunnen de oude aandeelhouders die nog in het register te boek staan worden meegeteld bij de toepassing van de geschillenregeling, de uitkoopregeling of het enquêterecht, zeker wanneer de nieuwe aandeelhouder onbekend wil blijven en de oude aandeelhouder op grond van een overeenkomst met de nieuwe aandeelhouder diens belangen behartigt. Wanneer gewezen aandeelhouders in aanmerking worden gebracht voor de uitoefening van een voorkeursrecht bij emissies, rijst weer de vraag of de uitoefening van dat voorkeursrecht geldig is geschied en of men eigenaar is geworden van de nieuwe aandelen.

De vraag of de wet een remedie moet geven tegen de in deze situatie ontstane rechtsonzekerheid waarvan de vennootschap, ook al is zij te goeder trouw omdat zij van de overdracht geen kennis heeft gekregen en ook derden nadeel kunnen ondervinden, dient zich dus met enige klem aan. Minister Korthals Altes zag in navolging van de Adviescommissie Vennootschapsrecht onvoldoende grond voor bescherming van de vennootschap, die in feite een element van relativiteit in het stelsel zou terugbrengen, in dergelijke gevallen. In het advies van de Adviescommissie heet het kort en bondig, dat iemand die geen aandeelhouder is geen geldige stem kan uitbrengen en dat de wet daaraan niets behoort te veranderen.

Hoewel ik begrip kan opbrengen voor deze gedachtengang, vraag ik mij toch af of het resultaat bevredigend genoemd kan worden. Zeker indien het stelsel enige vergroving ondergaat doordat in het belang van de rechtszekerheid geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen aandeelhoudersrechten die wel en die niet worden opgeschort zolang geen erkenning of betekening van de overdracht heeft plaats gehad, wint de vraag of de vennootschap en derden te goeder trouw niet in bepaalde gevallen tegen onbedoelde nadelige gevolgen moeten worden beschermd aan gewicht. Ik herinner er aan, dat in het oorspronkelijke stelsel-Maeijer een bescherming analoog aan die van artikel 1422 B.W. (artikel 34 Boek 6 NBW) is bepleit voor de vennootschap die de oude aandeelhouder heeft toegelaten tot de vergadering en het stemrecht. Men kan dus in redelijkheid over de wenselijkheid van een dergelijke bescherming verschillend denken. Uit de commentaren op het wetsvoorstel en de beschouwingen en opmerkingen in het voorlopig verslag van de vaste Commissie voor Justitie proef ik een sterke behoefte aan een zo groot mogelijke rechtszekerheid. Daaraan zou tegemoet kunnen worden gekomen door opheffing van het onderscheid in de rechten van de aandeelhouder die wel en die niet worden

opgeschort te combineren met een bepaling die de vennootschap en derden te goeder trouw beschermt in situaties waarin zij onwetend zijn van de overdracht omdat de verkrijgende en de vervreemdende aandeelhouder om welke reden dan ook hebben nagelaten de stappen te ondernemen die nodig zijn om de vennootschap te verwittigen en de nieuwe aandeelhouder het volledige genot van zijn rechten te verschaffen. De vorenstaande beschouwingen brengen mij tot de conclusie, dat deze oplossing aangewezen is om de praktische toepasbaarheid en aanvaardbaarheid van het voorgestelde stelsel te verhogen. In de nota van wijzigingen is deze oplossing uitgewerkt, zie de onderdelen, D, E, N en O.

De bescherming van de vennootschap en andere derden te goeder trouw komt een eindweegs tegemoet aan de problemen. Bepaalde nadelige gevolgen van het gekozen stelsel kunnen daarmee evenwel niet worden opgeheven, met name de mogelijkheid dat een impasse ontstaat in de besluitvorming, dat blokkeringsregelingen niet goed kunnen worden toegepast en dat problemen ontstaan bij de toepassing van de uitkoopregeling, de geschillenregeling, het enquêterecht en de toekenning van aandelen bij emissies op grond van een voorkeursrecht, omdat de aandeelhoudersrechten zijn opgeschort. Daarom is het ook nodig de vennootschap in de gevallen dat zij van de overdracht wetenschap bezit, een middel in de hand te geven waardoor het ontstaan van deze situatie kan worden voorkomen.

In het advies van de bedrijfsjuristen wordt deze mogelijkheid bepleit om het risico van rechtsonzekerheid te verkleinen. In het advies van de Adviescommissie vennootschapsrecht wordt die mogelijkheid besproken, maar verworpen met het argument dat partijen het zelf in de hand hebben aan de ongewenste situatie een einde te maken. Het bezwaar van tijdelijke opschorting van aandeelhoudersrechten wordt door de Adviescommissie niet zo sterk gevoeld omdat dit verschijnsel in het vennootschapsrecht niet onbekend is. Zoals uit het vorenstaande moge zijn gebleken, gaat het echter niet alleen om de partijen bij de overdracht, maar om de vennootschap en andere derden. Dat tijdelijke opschorting van rechten van aandeelhouders in het vennootschapsrecht geen onbekend verschijnsel is moge waar zijn, de omstandigheid dat het zich in het gekozen stelsel voor kan doen bij een zo frequent voorkomende en voor de vennootschap en de andere aandeelhouders zo belangrijke gebeurtenis als de overdracht van aandelen, plaatst het verschijnsel in een ander licht.

In dit verband lijkt het mij goed om er nog op te wijzen dat de wet in het gekozen stelsel weliswaar de mogelijkheid openlaat dat de overdracht tegen de vennootschap werkt, maar voorshands voornamelijk slechts zakenrechtelijke werking heeft, doch dat daarbij geenszins de bedoeling voorzit om de nieuwe, zakenrechtelijke aandeelhouder, een recht te verschaffen zijn aandeelhouderschap tegenover de vennootschap verborgen te houden. Zoals reeds meermalen is opgemerkt, zijn daar geen redelijke belangen mee gediend en de strekking van het ontworpen stelsel moet dan ook veeleer worden gezien als het scheppen van een zo groot mogelijke druk op de nieuwe aandeelhouder om zich in zijn kwaliteit door erkenning of betekening van de overdracht aan de vennootschap bekend te maken. Het toekennen aan de vennootschap van een middel om die erkenning zelf te bewerkstelligen wanneer de zakenrechtelijke aandeelhouder om welke reden dan ook stil zit, lijkt mij met die strekking in overeenstemming en geeft aan die strekking ook een duidelijk accent. Een zodanige aanvulling op het gekozen stelsel lijkt mij dan ook zeer wenselijk. Men kan de toekenning van bevoegdheid aan de vennootschap om zelf op dit punt het initiatief te nemen ook zien als een doelmatige en nuttige invulling van de werking die de overdracht tegenover de vennootschap van rechtswege heeft. Die werking krijgt daarmee duidelijker inhoud. Dat is een reden te meer om het voorstel

van de bedrijfsjuristen over te nemen. In de nota van wijzigingen is daaraan aandacht besteed, zie de onderdelen E en O.

Het tweede punt van kritiek van mr. Eisma betreft het tijdstip waarop de opschorting van de rechten van de aandeelhouder die nalaat erkenning van de overdracht door de vennootschap te verkrijgen, eindigt. Die opschorting eindigt nadat de vennootschap de rechtshandeling (levering, toebedeling enz.) heeft erkend of de desbetreffende akte aan haar is betekend. Mr. Eisma richt zijn kritiek op het feit dat het wetsvoorstel te zware eisen stelt aan de erkenning door de vennootschap en bijvoorbeeld erkenning in een afzonderlijke akte of erkenning door middel van een aantekening in het aandeelhoudersregister niet toestaat. Hij vreest dat deze eisen en deze beperking de kans vergroten dat fouten worden gemaakt, met alle gevolgen van dien voor de aantastbaarheid van besluiten. Hij meent dat schriftelijke, gedagtekende erkenning door de vennootschap genoeg zou zijn. Alvorens te erkennen zou de vennootschap kunnen vragen om overlegging van de stukken waaruit de verkrijging blijkt.

Met betrekking tot dit punt merk ik in de eerste plaats op, dat de bedrijfsjuristen, die toch geacht mogen worden de opvatting van de rechtspraak die het sterkst bij het onderwerp betrokken is te vertegenwoordigen, hier geen punt van kritiek van hebben gemaakt. De regeling van het wetsvoorstel is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de Commissie Vennootschapsrecht, die van oordeel was dat de rechtszekerheid nu juist bevorderd wordt doordat de wet precies aangeeft op welke wijze de erkenning dient te geschieden. Onzekerheid over de vraag of een bepaalde handeling rechtens als een erkenning kan worden beschouwd wordt daarmee vermeden. Dat de gestelde eisen te zwaar zouden zijn lijkt mij overigens een stelling die voor betwisting vatbaar is. Dat bepaalde eisen mogen worden gesteld lijkt mij daarentegen onbetwistbaar, juist in een stelsel dat de erkenning door de vennootschap tot voorwaarde stelt voor de uitoefening tegenover de vennootschap van de aandeelhoudersrechten door de verkrijger van het aandeel. Ik zie dan ook geen aanleiding op dit punt terug te komen op de bewuste keuze die bij de opstelling van het wetsvoorstel is gemaakt. De verkrijger ziet erop toe, dat de erkenning geschiedt en dat zij tevens op de door de wet voorgeschreven wijze geschiedt. Hetzelfde geldt voor de vennootschap. Die voorschriften zijn er niet voor niets en zij zijn ook niet moeilijk na te leven. Zou men kopers en verkopers van aandelen en bestuurders van vennootschappen geen enkel vertrouwen durven schenken ten aanzien van de naleving van welke voorwaarden dan ook, dan is de begeleiding door een notaris de enige manier om er uit te komen. Dat zal niet de onuitgesproken strekking zijn van het betoog van mr. Eisma.

Ik kom thans tot de bespreking van enkele andere opmerkingen van mr. Eisma die van minder principieel belang zijn. De schrijver acht het wenselijk dat de wet zelf uitdrukkelijk bepaalt dat de akte van uitgifte en van levering door beide bij de akte betrokken partijen wordt ondertekend wanneer het geen beursvennootschap betreft. In de nota van wijzigingen wordt dat voorstel overgenomen, zie onderdelen A en K. Mr. Eisma acht het niet wenselijk dat de sanctie van artikel 6, derde lid, van de Registratiewet wordt toegepast indien de akte in een vreemde taal is opgemaakt en de door de Inspecteur verlangde vertaling niet wordt gefourneerd. Inderdaad is hier een lacune in de regeling. Het is immers niet aanvaardbaar dat in dergelijke situaties de registratie achteraf vervalt, zodat de overdracht dan ongeldig wordt. Dat lijkt toch wel de consequentie te zijn van de toepassing van artikel 6, derde lid, Registratiewet. De bedoeling is immers, dat de registratie basis is voor een eventueel signalement. Indien de overdrachtsakte in een vreemde taal is gesteld en daardoor niet of moeilijk is te begrijpen, wordt die bedoeling doorkruist.

Het lijkt mij dus wenselijk in de wet zelf aandacht aan deze zaak te schenken. Bij nota van wijzigingen wordt derhalve voorgesteld om voor te schrijven dat de akte, indien zij in een vreemde taal is gesteld, moet vergezeld gaan van een vertaling in het Nederlands, zie de onderdelen C en M.

Van meer belang zijn de opmerkingen met betrekking tot de vraag wat onder beursvennootschap moet worden verstaan. De fractie van het G.P.V. wijdt aan dit punt eveneens aandacht. Naar het mij voorkomt moet het begrip «effectenbeurs» worden uitgelegd zoals dat is geschied in de toelichting op het wetsvoorstel toezicht effectenverkeer, derhalve aan de hand van wat daaronder in het maatschappelijke verkeer, in het bijzonder de effectenhandel, wordt verstaan¹. Ook beurzen die gebruik maken van moderne communicatietechnieken en waar geen eigenlijke beursvloer of beursgebouw aanwezig is kunnen onder het begrip worden gebracht. Van belang is de beperking die is gelegen in de woorden «onder overheidstoezicht staande gereguleerde (effectenbeurs)». Indien het computernetwerk is te beschouwen als een met een beurs te vergelijken – derhalve op de handel in effecten gerichte – instelling die onder overheidstoezicht staat en waar een reglement geldt, dan is er sprake van een situatie als bedoeld in artikel 86c van het wetsvoorstel.

De door mr. Eisma en door de leden van de fractie van het G.P.V. ten tonele gevoerde Amerikaanse National Association of Securities Dealers Automated Quotations System (NASDAQ) is een geautomatiseerde effectenmarkt waarop ongeveer 20 000 terminals zijn aangesloten, ook buiten de V.S. De handel in effecten die via dit systeem plaatsvindt is gereguleerd en staat onder toezicht van de National Association of Security Dealers. Ook (certificaten van) aandelen in Nederlandse vennootschappen worden via de NASDAQ verhandeld. De koerslijsten van de NASDAQ worden o.a. in het Financieele Dagblad gepubliceerd. De NASDAQ is aangesloten op vergelijkbare systemen in het Verenigd Koninkrijk en Singapore. Deze organisatie is zelf geen overheidslichaam, zij is een zelfregulerende instelling die in de V.S. toezicht houdt op de buitenbeurshandel. Zij valt wel onder de controle van de Security and Exchange Commission, die als overheidslichaam kan worden gekwalificeerd. De NASDAQ is dan ook een effectenbeurs in de zin van artikel 86c.

De in het wetsvoorstel gestelde eisen van reglementering en overheidstoezicht zijn gesteld om te komen tot een definitie die de gemaakte uitzondering binnen redelijk te stellen grenzen houdt en bovendien slechts die effectenbeurzen aanwijst waarvan redelijkerwijs mag worden verwacht de daar georganiseerde handel op ordelijke en bonafide wijze verloopt en dat de daar toegelaten ondernemingen in beginsel van behoorlijk allooi zijn. Zouden deze criteria worden losgelaten, dan ontstaat weer rechtsonzekerheid en wordt wellicht het misbruik in de hand gewerkt. Ik zie daartoe dan ook geen aanleiding. Wel zie ik aanleiding tot enige verduidelijking van het begrip «effectenbeurs», mede naar aanleiding van nieuwe vormen van effectenhandel. Daarbij kan worden aangesloten bij de definitie die is opgenomen in het wetsvoorstel toezicht effectenverkeer, waar gesproken wordt van een markt die aan regels is onderworpen en die bestemd is voor het bijeenbrengen van vraag en aanbod in effecten². Daarmee wordt elke twijfel weggenomen dat systemen als die van NASDAQ onder de uitzondering vallen. Ook is er aanleiding de term overheidstoezicht enigszins te verruimen in de zin dat daaronder ook valt toezicht van door de overheid erkende autoriteiten, vgl. de Richtlijn van de Raad van de E.G. 89/529/EEG PbEG L334/30 inzake misbruik van voorwetenschap. De SEC, een «independent agency» in de zin van het Amerikaanse staatsrecht, is zeer zeker als zodanig te beschouwen. In de definitie van de Richtlijn is ook

¹ T.K. 1988–1989, 21 038, nr. 3, blz. 19.

² Zie gewijzigd voorstel van wet 21 038, nr. 9, artikel 1, onderdeel d.

nog sprake van het regelmatig functioneren en rechtstreeks of middellijk openstaan voor het publiek van de markt, maar deze toevoegingen lijken enigszins overbodig want in het begrip «markt» zijn deze eigenschappen immers reeds voldoende aanwezig. Zie voor dit alles onderdeel F van de Nota van wijzigingen.

De opmerkingen van mr. Eisma lijken mij bedoeld om deze verduidelijkingen uit te lokken, niet om een wijziging van het wetsvoorstel op dit punt te verkrijgen. Hetzelfde geldt voor de door hem bedachte theoretische mogelijkheid dat certificaten op naam van aandelen in een besloten vennootschap in de notering van een effectenbeurs worden opgenomen. Inderdaad is die mogelijkheid niet uitgesloten, maar gezien het theoretische karakter ervan – de bedrijfsjuristen hebben er niet op opmerkzaam gemaakt – lijkt er geen reden het wetsvoorstel op dit punt aan te vullen of te verduidelijken.

Mr. Eisma vraagt zich af wat er gebeurt indien aanvankelijk op goede gronden beursnotering was te verwachten maar deze verwachting uiteindelijk ijdel blijkt te zijn. In dat geval is er geen probleem, immers het komt er op aan of ten tijde van de overdracht kon worden verwacht dat de aandelen of certificaten zouden worden toegelaten tot de officiële beursnotering. Als die verwachting toen gerechtvaardigd was, en op grond daarvan artikel 86c is toegepast, is er een geldige overdracht. Onduidelijkheid in het wetsvoorstel zie ik niet, maar ik zie geen bezwaar om het op dit punt aan te vullen, zie onderdeel F van de Nota van wijzigingen. Mr. Eisma merkt op, dat het moment waarop het begin en het einde van de toepasselijkheid van artikel 86c van aandeelhouders of kopers van aandelen niet bekend behoeft te zijn en daarom bepleit hij een regeling dat de vennootschap daarvan een opgave moet doen in het Handelsregister. Ik denk dat een dergelijke regeling – waarop door de bedrijfsjuristen overigens niet wordt aangedrongen – weer tal van vragen zou kunnen oproepen, die de rechtszekerheid bepaald niet ten goede zouden komen. Wat is het juridische gevolg van dergelijke opgaven? Is er tegenbewijs mogelijk tegen de aanmelding c.q. de afmelding door de vennootschap? Wat is het geval als de opgaven onjuist of onexact zijn gebleken of zijn nagelaten, terwijl wel kan worden aangetoond dat er ten tijde van de levering sprake was van aandelen in een beursvennootschap als omschreven in artikel 86c eerste lid? Ik geef er de voorkeur aan om – mede terwille van de eenvoud van de regeling – het voorstel te laten zoals het is. Zou in de praktijk blijken van reële problemen, dan kan altijd nog worden gezien wat daaraan moet worden gedaan. De kans dat zulke problemen zich zullen voordoen sla ik niet hoog aan.

Mr. Eisma meent dat de eis dat ook voor uitgifte van aandelen op naam in beursvennootschappen een akte wordt vereist, onpraktisch is en verstoken van redelijke zin. Een gelijke kritiek wordt geuit in het commentaar van de bedrijfsjuristen. Zij stellen dat iedere uitgifte van aandelen van beursvennootschappen vormvrij zou moeten kunnen geschieden. Anders zou het voor deze vennootschappen praktisch onmogelijk zijn om stockdividenden of warrants toe te kennen, dan wel converteerbare obligaties uit te schrijven. De leden van de fractie van het G.P.V. stellen daarover vragen. Nadere informatie die mij van de zijde van de bedrijfsjuristen is verstrekt houdt in dat op buitenlandse beurzen aandelen op naam van (grote) Nederlandse vennootschappen worden verhandeld en dat het daarbij kan gaan om zeer grote aantallen aandelen en aandeelhouders. Indien zo'n vennootschap een claim-emissie of dividenduitkering in aandelen wil toekennen zou voldoening aan het voorschrift van artikel 86c, tweede lid, praktisch onmogelijk zijn, zelfs als men er van uitgaat dat de akte slechts door de overdragende partij – de vennootschap dus – behoeft te worden getekend. De beurzen plegen een korte termijn te stellen binnen welke de nieuwe aandeelbewijzen aan de verkrijgers moeten zijn uitgeleverd en het is niet mogelijk bij de grote

aantallen waar het om gaat om tijdig van elke overdracht een akte op te stellen die door of namens de vennootschap is ondertekend. Op Nederlandse beurzen worden certificaten van aandelen op naam verhandeld. Die certificaten kunnen converteerbaar zijn in aandelen op naam. Bij een claim-emissie of dividenduitkering in aandelen worden de certificaathouders door het administratiekantoor dat de aandelen houdt in de gelegenheid gesteld om overeenkomstige rechten ten aanzien van hun certificaten uit te oefenen. Het administratiekantoor oefent dan jegens de vennootschap zijn recht uit om nieuwe aandelen van de vennootschap te verkrijgen. De overdracht aan het administratiekantoor kan, zeker wanneer het gaat om grote aantallen aandelen of wanneer de uitoefening van de rechten in de tijd gespreid ligt, een zeer bewerkelijke en dus kostbare aangelegenheid zijn. Moeilijker ligt het nog bij uitgifte van aandelen op naam aan andere aandeelhouders. De administratieve rompslomp en de kosten die de naleving van artikel 86c, tweede lid, dan zou meebrengen zou de uitgifte van aandelen op naam ernstig kunnen afremmen, hetgeen niet de bedoeling kan zijn. Bovendien – zo vrezen de bedrijfsjuristen – zou het vereiste van een akte bij uitgifte rechtsonzekerheid kunnen te weeg brengen omdat het ondoenlijk is voor de aandeelhouder na te gaan of aan het vereiste is voldaan. A fortiori is dat het geval voor opvolgende verkrijgers. Het voorgestelde artikel 86d biedt geen soelaas, omdat het de rechtsgeldigheid van de uitgifte en niet die van een eerdere overdracht betreft. Bij nadere overweging kan ik begrip hebben voor deze bezwaren, weshalve ik voorstel om bij beursvennootschappen de eis van een akte bij de uitgifte te laten vervallen, ook al ontstaat daardoor een discrepantie met de regeling voor de andere vennootschappen. In de nota van wijzigingen wordt hieraan aandacht besteed, zie onderdeel G.

Mr. Eisma bepleit voorts dat de wet uitdrukkelijk bepaalt dat de nemer van aandelen of certificaten van aandelen van beursvennootschappen de uitgifte stilzwijgend kan aanvaarden. Ik zie daartoe geen noodzaak, nu de wet op dit punt geen bijzondere eisen stelt, anders dan voor de niet-beursvennootschappen.

Mr. Eisma bepleit de bepaling, die een uitzondering op het vereiste van een akte toelaat bij aandelen die als gevolg van een fusie worden toegekend, te schrappen. Het betreft hier een vergissing van de schrijver, immers het wetsvoorstel kent een dergelijke bepaling niet. Zie de toelichting blz. 3/4.

Mr. Eisma acht het onwenselijk in verband met in het buitenland geldende praktijken de eis te stellen dat de akte van levering van aandelen op naam van beursvennootschappen door de nemer schriftelijk moet worden aanvaard. Stilzwijgende aanvaarding moet mogelijk blijven. Ik teken hierbij aan dat deze eis – zie nota van wijzigingen, onderdeel G, – uitsluitend zal worden gesteld bij andere dan beursvennootschappen. Er is dus geen reden meer voor misverstand op dit punt.

De schrijver meent dat de handel in Nederlandse aandelen op naam op buitenlandse beurzen wel eens zou kunnen worden belemmerd door de eisen die het wetsvoorstel stelt aan de erkenning door de vennootschap. Zonder nadere adstructie van deze veronderstelling valt zulks niet in te zien. Ik houd het er daarom op, dat deze eisen, die in mijn ogen niet overdreven zijn en de rechtszekerheid bevorderen, ook bij levering van aandelen op naam van beursvennootschappen kunnen worden gehandhaafd. Zonodig kan door certificering van de aandelen worden tegemoet gekomen aan mogelijke belemmering van de handel in aandelen op naam.

Mr. Eisma begeeft zich nog in speculaties ten aanzien van de vraag of het niet naleven van een blokkaderegeling de beschikkingsbevoegdheid van de overdragende partij beperkt, maar niet oplevert een gebrek in de levering. Zou dit zo zijn, dan zou artikel 86d van het wetsvoorstel (na 1

januari 1992: artikel 88 Boek 3 N.B.W.) in dat geval geen soelaas bieden. De schrijver erkent overigens dat hier twee verlangens met elkaar in strijd komen, namelijk de wens naar rechtszekerheid en die naar effectieve handhaving van het besloten karakter van de vennootschap via een goed werkende blokkaderegeling. De leden van de fractie van het G.P.V. stellen hierover ook een vraag. Dat het wetsvoorstel aan het laatstvermelde belang iets meer aandacht geeft dan aan het eerstvermelde, lijkt mij een verdedigbare keuze.

Ik kom thans tot het slot van mr. Eisma's artikel, waar hij een algemene beoordeling van het wetsvoorstel geeft. Daarin stelt hij dat er veel twijfel is aan de effectiviteit van de eis van registratie voor de misbruikbestrijding en dat minister Korthals Altes die twijfel niet met overtuigende argumenten heeft kunnen wegnemen. De eis van registratie is aldus – in de opvatting van mr. Eisma – tot een «politiek axioma» geworden dat kennelijk niet met argumenten kan worden verdedigd. De leden van de fractie van de V.V.D. geven te kennen dat zij het niet met deze stelling eens zijn, omdat de eis van registratie nu eenmaal een gegeven is, gelet op het feit dat de wet die deze eis bevat door de beide Kamers van de Staten-Generaal is aanvaard en het Staatsblad heeft bereikt. De inwerkingtreding van dit onderdeel van die wet kan inderdaad door een simpel Koninklijk besluit worden bevorderd. De leden van de V.V.D.-fractie veronderstellen dat zulks niet de bedoeling kan zijn van mr. Eisma en anderen die kritiek hebben op het wetsvoorstel.

Ik kan het moeilijk oneens zijn met deze beschouwing. Het treft ook mij, dat men kennelijk nog steeds moeite heeft met het aanvaarden van een door de wetgever van 1986 duidelijk gewilde regeling. Eisma's opvatting dat er geen goede argumenten voor die regeling zijn te vinden deel ik niet. Het feit dat minister Korthals Altes door zijn verdediging van het voorstel ook de Eerste Kamer van de Staten-Generaal heeft overtuigd om het zonder tegenstemmen aan te nemen, doet toch vermoeden dat zijn argumenten wel degelijk indruk hebben gemaakt¹. Het bezwaar ging – dat moet goed in het oog worden gehouden – niet tegen de strekking van de voorgestelde regeling, maar tegen de technisch-juridische uitwerking ervan, met name de relativiteit van de overdracht. Nu aan dat bezwaar wordt tegemoet gekomen door het thans voorliggende wetsvoorstel – en dat wordt ook door mr. Eisma niet ontkend – zou er toch een eind moeten kunnen komen aan de discussie.

Wellicht hebben sommige critici de hoop dat van uitstel wel eens afstel zou kunnen komen? Ik moet hen daarin teleur stellen.

De goede zin van het amendement-Vermeend lijdt bij mij geen enkele twijfel. Maar zoals het geval is bij zoveel regelingen die een bepaald maatschappelijk euvel willen bestrijden, kan de vraag of de registratie voor de misbruikbestrijding effectief zal zijn, pas worden beantwoord aan de hand van een evaluatie van haar werking in de praktijk van het maatschappelijke verkeer. De regeling heeft nog geen kans gekregen om haar nut te bewijzen. Die kans moet haar alsnog worden gegund. Dat de meest belanghebbende schuldeisers, de fiscus en de bedrijfsverenigingen, informatie kunnen verkrijgen over de vraag of bepaalde vennootschappen zijn overgegaan in handen van suspecte aandeelhouders, lijkt mij voor de bestrijding van misbruik bepaald niet zonder betekenis. Van veel belang acht ik voorts, dat het effect van het preventieve toezicht op vennootschappen, een rechtsinstituut dat van meet af aan zijn plaats en functie heeft gehad in het Nederlandse vennootschapsrecht om te voorkomen dat van het voorrecht van rechtspersoonlijkheid een verkeerd gebruik zou worden gemaakt, door de verplichte registratie van overdrachten wordt versterkt. De bekende truc om het preventief toezicht te omzeilen door het oprichten van de vennootschap door strolieden, die aanstonds daarna de aandelen overdragen aan geslepen

¹ Vlg. Prof. Slagter, de N.V. 1989, blz. 196 e.v., die wel reële argumenten voor de registratieplicht aanwezig acht.

zakenlieden die zich door de rechtspersoon willen laten beschermen en die voorts in de zin hebben, de fiscus en de bedrijfsverenigingen – en wellicht ook andere schuldeisers – het nakijken te geven, wordt door de registratie (en dus: signalering) bepaald veel minder aantrekkelijk.

Het is overigens niet de eerste (en zeker ook niet de laatste) maal dat de wetgever zich genoopt ziet tot het treffen van maatregelen tot het tegengaan van wantoestanden, door welke maatregelen de onschuldigen mede in hun belangen worden geraakt. Zou een evaluatie van de werking van de wet op dit punt zonneklaar te zien geven dat het effect ervan zo gering is dat het niet opweegt tegen de hinder die het maatschappelijk verkeer ervan ondervindt, dan kan opnieuw bezien worden of er reden is de regeling bij te stellen.

Mr. Eisma hoopt nog, dat het voorschrift van registratie enig nut kan hebben voor besturen van vennootschappen die twijfelen aan de betrouwbaarheid van hun eigen aandeelhoudersregisters. Ik moet hem teleurstellen. De Registratiewet kan niet ten doel hebben het bestuur van vennootschappen behulpzaam te zijn bij het uitzoeken van in het verleden plaatsgevonden hebbende wanordelijke aandelenoverdrachten. De vennootschappen dienen er zelf op toe te zien dat hun aandeelhoudersregisters overeenkomstig de bedoelingen van de wetgever goed worden bijgehouden, zodat zij kunnen dienen als een betrouwbare administratie van de overdrachten en de namen van de aandeelhouders. Dat bevordert de geldigheid van hun besluiten. De overheid moet daarvoor geen verantwoordelijkheid op zich nemen.

De leden van de fractie van de V.V.D. brengen hun waardering tot uitdrukking over het engelenegeduld waarmee minister Korthals Altes heeft getracht tegemoet te komen aan de kritiek van de rechtspraak en de kringen van de rechtswetenschappen op het onderdeel van de derde misbruikwet dat wordt gevormd door het amendement-Vermeend, Van der Burg en De Grave. Ik sluit mij bij die waardering gaarne aan, maar ik ben wel van mening dat er thans een wetsvoorstel ligt, dat spoedig het Staatsblad moet bereiken. De destijds in de Eerste Kamer opgeworpen bezwaren zijn in dat voorstel geëlimineerd en er is dus geen reden meer om daarover te vallen. Ik heb hiervoor reeds uiteengezet, waarom het naar mijn mening hoog tijd wordt dit onderdeel van de misbruikbestrijdingswetgeving af te ronden.

Met betrekking tot het commentaar van de leden van de fractie van de V.V.D. op de stelling van mr. Eisma dat de registratie een «politiek axioma» zou zijn dat niet met argumenten kan worden verdedigd, moge ik verwijzen naar hetgeen ik hiervoor heb opgemerkt met betrekking tot mr. Eisma's bijdrage in het W.P.N.R. 5932.

Zoals uit die opmerkingen tevens moge blijken, ben ik gaarne bereid om het wetsvoorstel alsnog aan te passen in verband met de zinnige kritiek die in het commentaar van mr. Eisma en dat van de bedrijfsjuristen op bepaalde onderdelen is geleverd. Ik zie geen aanleiding opnieuw advies te vragen aan de Commissie Vennootschapsrecht. De Commissie heeft daarop ook niet aangedrongen. Wat betreft de reacties van prof. Maeijer moge ik wijzen op diens recente beschouwingen in het NJB 1990, blz. 383 e.v., in het bijzonder blz. 384. Ik lees in die beschouwingen een bevestiging van het door mij gekozen standpunt, namelijk dat het wetsvoorstel zoals het er thans ligt spoedig wet moet worden, nadat het op details is aangepast in verband met juist bevonden kritiek.

De leden van de fractie van de V.V.D. vragen mijn mening ten aanzien van de werking van de zgn. tweede misbruikwet, waarin de bestuurders van rechtspersonen onder bepaalde omstandigheden aansprakelijk worden gesteld voor de voldoening van premie- en belastingschulden. Er is thans een evaluatie aan de gang van deze wet. Het definitieve rapport daarover is nog niet verschenen. Wel is er een tussentijds rapport

verschenen, zie publikatie W.O.D.C. nr. 96 (1989). Uit dat rapport blijkt dat in toenemende mate van de mogelijkheden van deze wet gebruik wordt gemaakt, maar het is nog te vroeg voor kwalitatieve uitspraken over het effect van de wet. In elk geval is de wet geen dode letter gebleven.

De leden van de V.V.D.-fractie vragen of in dit verband de kritiek op de regeling van de aandelenoverdracht in de derde misbruikwet niet met een korreltje zout moet worden genomen. Ik zou als reactie op deze vraag adhesie willen betuigen met de uitlatingen van minister Korthals Altes die in de inleidende beschouwingen van deze memorie zijn geciteerd, in het bijzonder waar hij zegt de tegen het amendement-Vermeend aangevoerde bezwaren meer te zien als een uiting van ergernis dan als werkelijke hinderpalen voor de praktijk van het rechtsleven. Dat ik overigens de geleverde kritiek even ernstig neem als hij heeft gedaan, moge blijken uit mijn positieve houding ten aanzien van het door hem bevorderde wetsvoorstel, dat die kritiek beoogt weg te nemen.

Zoals uit mijn hiervoor gegeven bespreking van de commentaren van mr. Eisma en van de bedrijfsjuristen reeds moge zijn gebleken, voel ik er veel voor om het onderscheid tussen aandeelhoudersrechten die wel en die niet worden opgeschort hangende de erkenning van de levering door de vennootschap, te laten vervallen, zie onderdelen D en N van de Nota van wijzigingen. Het verheugt mij dat de leden van de V.V.D.-fractie zich daarvan ook voorstanders betonen.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen nog mijn aandacht voor een artikel van prof. mr. W.J. Slagter in de N.V. 1989, blz. 196 e.v. waarin deze de notariële begeleiding van de aandelenoverdracht bepleit. Zoals ik hiervoor heb aangekondigd, zal ik aan het slot van deze memorie nog eens ingaan op algemene aspecten van de notarieel begeleide aandelenoverdracht. Ik heb mijn standpunt reeds ontvouwd naar aanleiding van de vragen van de leden van de fracties van het C.D.A. en de P.v.d.A. Daarbij heb ik mijn voorkeur uitgesproken voor de voortzetting van de behandeling van het thans voorliggende wetsvoorstel. Ik moge naar die beschouwingen verwijzen.

Het artikel van Prof. Slagter heeft nog wel aanleiding gegeven voor een aanvulling van de artikelen 86, derde lid, en 196, derde lid, in die voege dat ook de titel van de overdracht moet worden vermeld. Prof. Slagter betoogt dat het streven naar vergroting van de rechtszekerheid – en ook de misbruikbestrijding – gediend wordt door deze eis, welke er toe dwingt dat verantwoording wordt afgelegd dat alle voorwaarden voor een geldige overdracht zijn vervuld – bijvoorbeeld dat de statutaire voorschriften (blokkeringsregeling) zijn nageleefd – en dat er ook overigens een rechtsgeldige titel aanwezig is. Daaraan kan nog worden toegevoegd dat onmiddellijk kan worden gezien dat de overdracht nietig is indien het zou gaan om een schenking en de notariële vorm niet is in acht genomen. In de nota van wijzigingen is derhalve de suggestie van Prof. Slagter overgenomen, zie onderdelen B en L.

De leden van de fractie van D66 bevestigen hun geloof in de noodzaak van de bestrijding van misbruik van rechtspersonen, maar uiten tevens twijfel of de in het amendement-Vermeend voorgestelde regeling voor die misbruikbestrijding nuttig kan zijn. Ik heb hiervoor reeds een reactie op deze onderdelen van het commentaar van D66 gegeven. Daaruit moge blijken dat ik hun twijfel niet gegrond acht. Ik herhaal, dat de bijdrage van de regeling aan de bestrijding van misbruik uiteindelijk slechts door een evaluatie van de werking van de wet kan worden beoordeeld. Zolang de wet niet in werking is, kunnen slechts veronderstellingen worden gedaan die noodzakelijkerwijs een speculatief karakter dragen.

De verwachting van de leden van de fractie van D66 dat de ontsnap-

pingsroute via certificering van aandelen frequent zal worden gebruikt om de registratie en signalering te omzeilen, deel ik voorshands niet. Ik moge verwijzen naar hetgeen ik over deze kwestie reeds heb opgemerkt.

De aan het woord zijnde leden wijzen op de klachten uit de praktijk, die er op lijken te wijzen dat de aandelenoverdracht niet zelden een rommelige aangelegenheid is waarbij het met de wettelijke voorschriften niet al te nauw wordt genomen. Dat zulks kan leiden tot ongeldige overdrachten en dat daarmee ook de geldigheid van besluiten van de aandeelhoudersvergadering op het spel komt te staan is daarvan een onvermijdelijk gevolg. Ook voor mij is dit aspect van de zaak van gewicht. Ik kan mij daarom goed vinden in het door de aan het woord zijnde leden tot uitdrukking gebrachte verlangen dat de aandelenoverdracht beter behoort te worden geregeld en dat daarbij koers zou moeten worden gezet naar een maximum aan rechtszekerheid. In dit verband spreken de leden van de fractie van D66 een onomwonden voorkeur uit voor de notariële begeleiding van de overdracht. Daarop zou alleen voor aandelen van beursvennootschappen een uitzondering kunnen worden toegelaten. In mijn beschouwingen naar aanleiding van de vragen van de fracties van het C.D.A. en de P.v.d.A. heb ik reeds mijn standpunt daarover uiteengezet. Ik zal aan het slot van deze memorie nog uitvoeriger aandacht schenken aan dit onderwerp.

De leden van de G.P.V.-fractie hebben zich in het wetsvoorstel verdiept en zulks heeft hen gebracht tot het stellen van de fundamentele vraag of de met de relatieve werking van de overdracht verbonden bezwaren wel werkelijk zijn weggenomen of dat de problematiek slechts is verplaatst. Wel werkt de overdracht ook jegens de vennootschap, maar de aandeelhoudersrechten worden opgeschort zolang de vennootschap de overdracht niet heeft erkend. Als die erkenning niet plaatsvindt of de daarvoor gestelde voorschriften wegens onkunde niet goed worden nageleefd, kan het zijn dat een verkrijger van aandelen niettemin als aandeelhouder wordt beschouwd door de vennootschap en dat ongeldige besluiten worden genomen door de algemene vergadering. Dat gevaar is inderdaad niet denkbeeldig. Hetzelfde probleem doet zich overigens ook voor onder de huidige wettelijke regeling, waar erkenning door de vennootschap of betekening aan haar een constitutief vereiste vormt voor de overdracht. De Commissie Vennootschapsrecht heeft in afwijking van het stelsel van het amendement-Vermeend willen vasthouden aan de formele erkenning in geschrifte of betekening van de overdracht, met alle daaraan verbonden bezwaren indien die eisen niet (behoorlijk) worden nageleefd. Haar voornaamste doelstelling was het uitbannen van de relativiteit. Het uitbannen van de relativiteit is iets anders dan het streven naar een regeling die de grootst mogelijke rechtszekerheid schept. Het wetsvoorstel heeft in de eerste plaats het uitbannen van de relativiteit ten doel. Dat wordt bereikt door de overdracht van rechtswege te laten werken tegenover de vennootschap. Dat er dan nog rechtsonzekerheid overblijft, kan bijvoorbeeld blijken uit het tweede advies van de Commissie Vennootschapsrecht, waar onder nr. 5 uitvoerige beschouwingen worden gegeven over situaties die vergelijkbaar zijn met die, welke door de leden van het G.P.V.-fractie worden gevreesd. Bescherming van de vennootschap wordt daar afgewezen met de lakonieke opmerking dat iemand die geen aandeelhouder is geen geldige stem kan uitbrengen en dat de wet daaraan niets behoort te veranderen. De Commissie is niet beducht dat deze onzekerheid zich in de praktijk veel zal voordoen. Ik hoop zeer dat de Commissie gelijk heeft. Ik wijs er tenslotte nog op, dat er geen kruid is gewassen tegen onkunde, slordigheid, onachtzaamheid, ondeskundigheid of onverschilligheid bij bestuurders en aandeelhouders. Zij moeten daarom – zo zou men kunnen denken – maar de straf op de zonde dragen. Maar het zou toch niet zo mogen zijn dat ook derden die buiten de vennootschap staan daarvan

slachtoffers worden. In de Nota van wijzigingen worden onder E en O voorstellen gedaan om aan het bezwaar van rechtsonzekerheid, indien de overdracht niet aanstonds ter erkenning wordt aangeboden of aan de vennootschap wordt betekend, tegemoet te komen.

De vraag naar wat onder vergaderrecht moet worden verstaan behoeft geen beantwoording, nu wordt voorgesteld het onderscheid tussen de verschillende aandeelhoudersrechten te doen vervallen. Het komt mij overigens voor dat een ruime uitleg van deze term voor de hand ligt. De opmerking betreffende het niet vermelden van een voorkeursrecht onder de aandeelhoudersrechten die worden opgeschort, kan eveneens om dezelfde reden onbesproken blijven.

Dat een gebrekkige levering, althans in de heersende opvatting, ook het gevolg kan zijn van een verwaarlozing van een blokkeringsregeling, of dat zij het gevolg kan zijn van het feit dat de eis van notariële akte bij schenking van aandelen is genegeerd is juist. Wellicht kan enig soelaas worden gevonden in de eis dat ook de titel van de overdracht in de akte moet worden vermeld, zie onderdelen B en L van de Nota van wijzigingen. Ik zie in deze opmerkingen evenwel geen aanleiding om wijziging te brengen in artikel 86d en artikel 196c die immers hun grondslag vinden in en vervangen worden door artikel 88 Boek 3 N.B.W. Ik moge nog verwijzen naar mijn reactie op een desbetreffende opmerking van mr. Eisma hiervoor.

De leden van de G.P.V.-fractie vragen of aan de constitutieve eisen van het wetsvoorstel niet de aantekening van de levering in het aandeelhoudersregister als constitutieve eis kan worden toegevoegd, terwijl daarnaast de mogelijkheid van betekening met de eis van aantekening in het aandeelhoudersregister moet blijven openstaan. Een dergelijke gedachtegang wordt ook door Prof. Slagter gevolgd, die komt tot een totaal van vier constitutieve eisen, een akte, registratie, erkenning of betekening en aantekening in het aandeelhoudersregister. Vermeerdering van het aantal constitutieve vereisten betekent vermeerdering van het aantal ongeldige overdrachten, met alle ellende van dien. Ik voel daarvoor weinig. Een algemene verruiming van de regeling van de erkenning door – zoals mr. Eisma bepleit – ook de aantekening van de levering in het aandeelhoudersregister te beschouwen als een vorm van erkenning, zou ik eveneens willen afwijzen. Deze mogelijkheid zou ik alleen willen toelaten voor het bijzondere geval dat de vennootschap eigener beweging tot erkenning overgaat indien zij van de overdracht afweet en de partijen zelf stilzitten, zie onderdelen E en O van de Nota van wijzigingen.

Evenals de bedrijfsjuristen vragen de leden van de G.P.V.-fractie of het voorschrift van artikel 86c, tweede lid, niet belemmerend werkt bij uitgifte van aandelen van beursvennootschappen en de toekenning van stockdividenden of warrants en het uitschrijven van converteerbare obligaties. Evenals mr. Eisma menen zij, dat een verduidelijking van wat onder een «effectenbeurs» moet worden verstaan wenselijk is. Ik heb op de commentaren van mr. Eisma en de bedrijfsjuristen op deze punten reeds hiervoor gereageerd. Naar die reacties moge hier worden verwezen.

Ik komt thans tot de algemene beschouwingen die ik heb toegezegd nog te zullen laten volgen over het voorstel van de Koninklijke Notariële Broederschap en de daarin aangesneden problematiek. Het voorstel is aan de Kamer overgelegd in de vorm van een amendement op het wetsvoorstel. Die presentatie wekt de verwachting dat het inderdaad mogelijk zou zijn het wetsvoorstel door amendering of door een nota van wijziging als het ware om te bouwen in een regeling die de notariële akte bij overdracht voorschrijft. Om velerlei redenen is dit naar mijn mening geen reële mogelijkheid. Allereerst omdat dit zou neerkomen op een zodanig ingrijpende herziening van de opzet van het wetsvoorstel, dat in

feite een nieuw voorstel ter tafel zou komen te liggen. De grenzen van de mogelijkheid om in de loop van de behandeling een wetsvoorstel door amendering of wijziging te herzien worden daarmee mijns inziens ver overschreden. Afgezien daarvan zou ik er nogmaals op willen wijzen dat het hier betreft een onderwerp dat controversieel mag heten en dat – zulks blijkt wel uit de geschiedenis van het onderhavige wetsvoorstel – zeer gevoelig ligt. Minister Korthals Altes heeft destijds bij de behandeling van wetsvoorstel 16 631 in de Eerste Kamer met betrekking tot het amendement-Vermeend c.s. opgemerkt, dat het in het algemeen geen aanbeveling verdient dat voor de praktijk zeer gevoelig liggende zaken als de overdracht van aandelen, waarvan de regeling bovendien een zeer technisch karakter draagt, onder grote tijdsdruk in een wettelijke regeling worden vastgelegd zonder dat daaraan een grondige voorbereiding met de daarmee noodzakelijkerwijs verbonden consultaties van de praktijk is vooraf gegaan¹. Buiten kijf staat dat de gang van zaken rond het amendement-Vermeend c.s. en het desbetreffende onderdeel van de Wet van 16 mei 1986, Stb. 275 de juistheid van deze opmerking volkomen bevestigd heeft. Hetgeen geldt voor een op het eerste gezicht eenvoudig amendement geldt a fortiori voor de zeer ingrijpende en tamelijk gecompliceerde voorstellen van de Broederschap. Ik heb reeds opgemerkt, dat het aan de Kamer overgelegde voorstel één van de mogelijkheden is om de notariële overdracht van aandelen op naam te regelen en dat men daarnaast nog aan andere varianten kan denken. De voor- en nadelen van de notariële overdracht komen, al naar gelang van de wijze waarop deze wordt geregeld, in een wisselend licht te staan en daarom verdient het geen aanbeveling om zich zonder nader onderzoek te concentreren op één van de mogelijke varianten van zo'n regeling. Bij een regeling van de aandelenoverdracht bij notariële akte komen tal van aspecten aan de orde. Ik noem het aspect van de kosten, de vraag hoe kan worden bewerkstelligd dat een maximale garantie voor de rechtszekerheid kan worden verschaft, of in verband daarmee de regeling van het aandeelhoudersregister (zoals de Broederschap in een van haar ontwerpen voorstelt) inderdaad herziening behoeft, de vraag hoe ver de bemoeienis van de notaris moet (kan) gaan, in welke mate de notaris moet (kan) worden verplicht tot recherche van de geldigheid van voorafgaande overdrachten, of in verband daarmee de wet beperkingen kan aanbrengen in de mogelijkheid tot aantasting van (vroegere) overdrachten, welke de aansprakelijkheid is van de notaris terzake van de waarborg van rechtsgeldigheid, hoe dit alles tenslotte uitwerkt op de factoren van tijd en kosten van de overdracht, enzovoort. Daarnaast is er de vraag welke reeds in de inbreng van de fracties van het C.D.A. en de P.v.d.A. enerzijds en die van D66 anderzijds aan de orde wordt gesteld, namelijk of er op de hoofdregel uitzonderingen kunnen worden toegepast en zo ja, in welke mate. Mede in verband daarmee staat de vraag of de verplichting van notariële overdracht alleen bij de besloten vennootschap geïndiceerd is en welk regime op dit punt bij de naamloze vennootschap moet gelden. Al deze vragen verdienen nauwgezette aandacht en overweging en het lijkt mij praktisch zeker, dat een nadere studie van alle aspecten van de notariële overdracht tot de conclusie moet leiden, dat de daarbij te kiezen opzet in zo vergaande mate afwijkt van die van het wetsvoorstel, dat de weg van amendering of wijziging niet begaanbaar is en dat – zo men die weg toch zou willen opgaan – de voorbereiding van een nieuw voorstel onvermijdelijk is. Zulks zou de verwezenlijking van de intenties van de wetgever van 1986 wederom aanzienlijk vertragen. Dat een dergelijk voorstel met succes zou worden bekroond is overigens verre van zeker. Ik wijs in dit verband nogmaals op de bestaande controverses. Het gevaar bestaat dat deze zich over een dergelijk voorstel nog verder zouden toespitsen. Ik wijs er ook op dat destijds de Eerste Kamer, bij haar kritiek op de regeling van het

¹ Memorie van antwoord 16 631, nr. 27b, blz. 27.

amendement-Vermeend, wel de relativiteit van de overdracht en de daaraan verbonden bezwaren naar voren heeft gebracht maar daaraan geenszins een pleidooi heeft verbonden voor een notariële overdracht.

Dit alles moge dienen tot verdere onderbouwing van de reeds door mij uitgesproken opvatting dat een afweging van de verdiensten van de regeling van het wetsvoorstel tegen die van het voorschrijven van een notariële akte thans niet aan de orde is. Minister Korthals Altes die, zo blijkt wel uit de voorgeschiedenis van het wetsvoorstel, de notariële overdracht wel degelijk heeft gezien als een reëel alternatief voor de regeling van de Wet van 16 mei 1986, Stb. 275 heeft tenslotte toch besloten een andere weg te kiezen. Evenals hij ken ik aan het aspect van de rechtszekerheid bij de overdrachten een grote betekenis toe, maar desondanks zou ik hem willen blijven volgen in zijn opvatting dat het wetsvoorstel zich moet bepalen bij het remediëren van de destijds tegen de regeling van de Wet van 1986 gevonden bezwaren en dat de wil van de wetgever moet worden uitgevoerd zonder meer.

Ik heb er behoefte aan aan het slot van deze noodzakelijkerwijs enigszins uitvoerige memorie van antwoord een samenvatting te geven van mijn conclusies.

1. De eerste daarvan is, dat het wenselijk is dat het thans aanhangige wetsvoorstel in de eenmaal na rijp beraad gekozen opzet zo spoedig mogelijk het Staatsblad bereikt. Daarmee wordt immers recht gedaan aan de wil van de wetgever van 1986 en aan de wens van de toenmalige Eerste Kamer tot verbetering van de uitwerking van het amendement-Vermeend.

2. Het bevorderen van de inwerkingtreding van de buiten werking gebleven bepalingen van de Wet van 16 mei 1986 wil ik als mogelijke beleidsoptie in dit stadium niet geheel uitsluiten. De nadelen daarvan zijn in mijn ogen minder groot dan zij worden voorgesteld en de praktijk kan met zo'n regeling naar mijn overtuiging zeer wel leven. Op enkele ondergeschikte, niet controversiële, punten zou snel daarna de wet kunnen worden verbeterd en aangevuld, waarbij ik denk aan bijvoorbeeld de redactie van het derde lid van de artikelen 86 en 196, alsmede de aanpassing van artikelen 474c en h Rechtsvordering. Uiteraard houdt deze beleidsoptie in, dat het wetsvoorstel wordt ingetrokken.

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto